

2687-5640

PREMIUM E-JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Yıl / Year : 2021
Cilt / Volume : 5
Sayı / Issue : 16
ss / pp : 534-542

<http://dx.doi.org/10.37242/pejoss.2197>
Araştırma Makalesi / Research Article
Makale Geliş / Received : 17.10.2021
Yayınlama / Published : 30.11.2021

Abdurrahman ÜNALAN
Kahramanmaraş / TÜRKİYE
<https://orcid.org/0000-0001-8362-4123>

TÜRKİYE'DE YAPILAN YAŞLI PSİKOLOJİSİ KONULU LİSANSÜSTÜ TEZLER VE MAKALELER (2000-2010) ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

ÖZET

Araştırma 2000-2010 arasındaki yıllarda yaşlı psikolojisi alanı ile ilgili yayımlanmış olan lisansüstü tezler ve makale çalışmalarındaki genel yönelimleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma çerçevesinde, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanı ve Dergi Park veri tabanı taranmış ve 6 yüksek lisans tezi, 8 doktora tezi ve 7 makale olmak üzere toplamda 21 çalışma incelenmiştir. Yapılan çalışmada yayımlanan tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde en çok 2010 (n=5) yıllarında yayımlandığı görülmüştür. İncelenen yayımlanmış lisansüstü tezler ve makalelerde yaşlılık ve yaşam bağlılığı, iletişim psikolojisi, gelişim psikolojisi, depresyon / kaygı / ölüm kaygısı, adli psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikolojik ihtiyaçlar, dini inanç psikolojisi ve öz saygı olmak üzere 9 farklı konunun işlendiği görülmüştür. Çalışmadaki veriler analiz edilirken betimsel istatistik kullanılmıştır. Araştırmada yer alan çalışmalar liste halinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Psikoloji, Bibliyografi, Yaşlı Psikolojisi, Analiz.

AN EVALUATION ON GRADUATE THESIS AND ARTICLES ON THE PSYCHOLOGY OF THE ELDERLY MADE IN TURKEY (2000-2010)

ABSTRACT

The research was carried out in order to determine the general trends in the postgraduate theses and articles published in the field of elder psychology between 2000-2010. Within the framework of the study, the database of YÖK National Thesis Center and Journal Park database were scanned and a total of 21 studies, including 6 master's theses, 8 doctoral theses and 7 articles, were examined. When the distribution of the theses published in the study is examined by years, it is seen that they were published mostly in 2010 (n=5). In the published postgraduate theses and articles examined, it was seen that 9 different topics were covered, including old age and life commitment, communication psychology, developmental psychology, depression / anxiety / death anxiety, forensic psychology, psychological counseling and guidance, psychological needs, religious belief psychology and self-esteem. While analyzing the data in the study, descriptive statistics were used. The studies included in the research are presented as a list.

Keywords: Elderly, Psychology, Bibliography, Elderly Psychology, Analysis.

1. GİRİŞ

İnsan, hayat döngüsü içerisinde sürekli bir gelişim ve değişim içerisinde. Birey, bedeni, zihni, duygusal, cinsi, törel ve toplumsal gelişim içerisinde (Başaran, 1978: 27-170). Bu gelişim dönemlerini, doğum öncesi, bebeklik, çocukluk, ergenlik, gençlik, olgunluk, yaşlılık ve ileri yaşlılık olarak kısımlara ayırabiliriz. Yaşlılık biyolojik, kronolojik, sosyal ve psikolojik boyutlara sahiptir ve kaçınılmaz bir süreçtir. Psikoloji bilimi bireyin davranışlarını incelemekte olup, insan davranışlarının ne olduğunu ve bu davranışların altında hangi sebeplerin olduğunu ortaya çıkartmayı amaçlayan bir bilimdir. İnsanoğlunun gözlemlenebilen tüm eylem ve etkileri de insan davranışını oluşturmaktadır (Başaran, 1977: 8-9). Geçmiş dönemlerde çocuk psikolojisi, eğitim psikolojisi vb. alanlardaki çalışmalara ağırlık verilirken son dönemlerde yaşlılık psikolojisi de çalışma konuları içerisinde yer almaya başlamıştır. Yaşlı bireylerin toplum içerisindeki yeri her geçen gün daha belirgin hale gelmiş ve bilim dünyasındaki çalışmalarda yaşlıların yer aldığı konular daha sık kullanılmaya başlanmıştır. Gelişmiş ülkelerde bilimsel araştırmalarla beraber çeşitli gruplar ve kitle iletişim araçları da yaşlı bireylerin gelişim dönemleri, ilişkileri ve kuşaklar arası çatışmaları ele alan çalışmalara önem vermiştir.

Araştırmamızda, 2000-2010 yılları arasında yaşlı psikolojisini doğrudan ya da dolaylı olarak konu edinen çalışmalara yer verilmektedir. Bu bağlamda çalışmamızın yaşlı psikolojisi alanındaki araştırmacıları rehber niteliğinde olması, yaşlı psikolojisi konularının ve yönelimlerinin belirlenmesi ve ortaya çıkacak verilen araştırmalarda kaynak olması amaçlanmıştır. Bu çalışmada 2000-2010 arasındaki yıllarda yaşlı psikolojisi alanı kapsamında yayımlanmış lisansüstü tezler ve makalelerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma, 2000-2010 yıllarında yapılan lisans üstü tezlerine ve makalelere ilişkin güncel bilgileri içermektedir. Ulaşılan tezler ve makalelerin analizi sonucu yaşlı psikolojisi ile ilgili yapılan çalışmaların durumunun olduğu gibi ortaya konulması da amaçlanmıştır. Tezler ve makalelere ilişkin sayısal veriler, çalışmaların yıllara göre dağılımı ve içerdikleri konu dağılımları veri toplama tekniklerine de yer verilmiştir. İncelenen 7 makale ve 14 tez yazarların bilgilerine göre alfabetik sıraya göre incelenmiştir.

2. YÖNTEM

Yapılan bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan durum çalışması tekniği kullanılmıştır. Durum çalışması; psikoloji, sosyoloji, siyasal bilimler ve sosyal araştırmalar dâhil birçok alanda yaygın bir biçimde kullanılan bir araştırma stratejisidir (Yin, 2002: 1). Nitel durum çalışması tekniği “nasıl” ve “niçin” sorularını temel alan, çeşitli veri kaynaklarından yararlanarak kendi özelinde bir olguyu keşfetmeyi sağlayan bir araştırma tekniğidir. Bu araştırma kapsamında 2000-2010 yılları arasında yaşlı psikolojisi ile ilgili yazılan lisansüstü tezler ve makalelerin dağılımlarının durum çalışması kullanılarak açığa çıkarılması hedeflenmiştir.

2.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmaya dâhil edilecek yaşlı psikolojisi konusunda direkt ya da doğrudan yayımlanmış lisansüstü tezlerine YÖK Ulusal Tez Merkezi kullanılarak ulaşılmıştır. Bu alanda yapılan makale çalışmalarına ise Dergi Park sistemi kullanılarak ulaşılmıştır. Ulaşılan 14 lisansüstü tez ve 7 makale örneklem olarak belirlenmiştir. Çalışma, 2000-2010 yılları arasında yayımlanan tezleri ve makaleleri kapsamaktadır.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) Ulusal Tez Merkezi (tez.yok.gov.tr) ve Dergi Park veri tabanından (dergipark.org.tr) yararlanılarak toplanmıştır. Araştırmada, nitel veri analizlerinden betimsel istatistik kullanılmıştır. Bunun için YÖK'ün resmi internet sitesinde bulunan ulusal tez merkezi sayfasındaki “Detaylı Tarama” seçeneğinden bilim dalı “Psikoloji, Psikiyatri, Din Psikolojisi, Yaşlı Bakım, Sağlık”, yıl aralığı “2000-2010” olarak seçildikten sonra, tez türü belirlenmiş ve izin durumu “izinli”, durumu ise “onaylandı” olarak işaretlenmiştir ve yıllar tek tek sırayla yazılarak tamamlanan tezler taranmıştır. Sonrasında 14 lisansüstü tez bilgisayar ortamında toplanmış ve yüksek lisans ve doktora olarak yıllara göre kategorilere ayrılmıştır. Makaleler içinde Dergi Park veri tabanından “Yaşlı psikolojisi” araması gerçekleştirilmiştir ve 2000-2010 yılları arasında yapılan 7 çalışma elde edilmiştir. Gerekli incelemelerden sonra amaçlanan bilgiler form üzerinde kodlanmış, 14 tezin ve 7 makalenin incelenmesi sonucu ulaşılan veriler yüzde, frekans ve tablo şeklinde sunulmuştur.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında örnekleme dâhil edilen tezlere ve makalelere ilişkin bulgular sunulmuştur.

3.1. Çalışma Kapsamında Ulaşılan Tezlere ve Makalelere Ait Sayısal Veriler

Araştırma kapsamında belirlenen 14 lisansüstü tezdən ölçütlere uygun 6'sı yüksek lisans ve 8'i da doktora tezi olmak üzere toplam 14 tez incelenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 1. Yayımlanan Lisansüstü Tezlerin Türlerine ve Makale Sayısına Göre Dağılımı

Tür	Sayı	%
Yüksek Lisans	6	28,57
Doktora	8	38,09
Makale	7	33,33
Toplam	21	100

Tablo 1, yayımlanan lisansüstü tezlerin türlerine ve çalışma içerisinde yer alan makale sayısına göre dağılımını göstermektedir. Yapılan tarama neticesinde 2000-2010 yılları aralığında yayımlanan 14 tezin 6'sının yüksek lisans tezlerinden ve 8'inin ise doktora tezlerinden oluştuğu görülmektedir. Bununla beraber çalışma içerisinde 7 makale bulunmaktadır. Böylece belirlenen ölçütlere uygun toplam 21 çalışma araştırmada ele alınmıştır.

Yaşlı psikolojisi alanında yayımlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri ve makalelerin yıllara göre dağılımı ise Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. İncelenen Lisansüstü Tezlerin ve Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Tür	2000	2001	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Yüksek Lisans	-	-	-	1	-	1	1	1	2	1
Doktora	2	1	-	-	1	-	-	-	-	4
Makale	-	1	1	1	1	-	-	1	1	1
Toplam	2	2	1	2	2	3	2	2	3	6

3.2. Tez ve Makale Konularına İlişkin Değerlendirmeler

Bu bölümde örneklem kapsamında incelenen yıllar arasında yapılan tezlerin ve makalelerin başlıklarından hareketle içerdikleri konular 9 başlıkta toplanmıştır. Konular kendi aralarında gruplandırılarak hangi konuların daha fazla çalışıldığı ortaya konulmak istenmiştir. Bu bağlamda aşağıda yer alan liste tez ve makale konu başlıklarını göstermektedir.

- Yaşlılık ve Yaşam Bağlılığı
- İletişim Psikolojisi
- Gelişim psikolojisi
- Depresyon / Kaygı / Ölüm Kaygısı
- Adli Psikoloji
- Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
- Psikolojik İhtiyaçlar
- Dini İnanç Psikolojisi
- Öz saygı

3.2.1. Yaşlılık ve Yaşam Bağlılığı

Her bireyin kendi içerisinde geliştirmiş olduğu ve ona özgü olan bir yaşam amacı vardır. Bu amaç bireyde doğal bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanoğlunun sahip olduğu anlamlılık duygusu onu diğer varlıklardan ayırmış ve ona hayatın anlamını sorgulamayı öğretmiştir. Yaşama dair beklentisinin ne olduğu, neden burada olduğu ve yaşama amacına dair sorulara verilen cevaplar bireyin “yaşam anlamına” dair bilgiler vermektedir (Uğur ve Akın, 2015: 425). Birey tarafından değerli

olarak kabul edilen hedefler yaşam bağlılığı açısından önemli bulunan amaçların daha sağlam bir şekilde gelişmesine katkı sağlamaktadır (Scheier vd. 2006: 292). Adler'in de yaşamın anlamı ile ilgili olarak yaklaşımı şöyledir: Her insanın yaşama yüklediği anlam kendine özeldir. Yani dünyada ne kadar insan varsa yaşama yüklenen anlam da o kadardır. Bu açıdan bakıldığında beraberinde her anlam bir ölçüde yanlıştır neticesi de çıkabilmektedir. Hiçbir birey hayatın mutlak anlamını bilemez. Bu yüzden bir şekilde faydalı olan hiçbir yoruma kesin olarak yanlıştır denemez (Adler, 2010). Bağlılık ise tutku, şevk, özveri, çaba, gayret ve enerji gibi birçok kavramın etkilendiği bir durumdur. Yaşam bağlılığının artması için farklı aktivitelerin bulunması yaşama anlam katmaktadır. Bu bağlılığı, iyimserlik, öz-yeterlilik, duygusal denge, sosyal işlevsellik, fiziksel iyi olma, dışa dönüklük ve yaşam doyumu gibi faktörler olumlu etkilerken, depresyon, algılanan stres, öfke ve düşmanlık gibi faktörler de olumsuz etkilemektedir (Küçük, 2020: 19).

3.2.2. İletişim Psikolojisi

Bireysel psikoloji biliminde iletişim ile ortaya çıkan doğru ya da yanlış davranışların psikolojik süreçleri ile ilgilenmektedir. Sosyal psikolojide ise bireyler arası iletişim ile ortaya çıkan bireysel davranışlar ve grup üzerinde meydana gelen süreçler ile ilgilenir (Evliyaoğlu, 1987: 16). Psiko sosyal bir süreç olan iki kişinin ilişki içerisinde olmasının nedeni sosyal gerçeklerin kişilerin bireysel yaşamından geçerek şekil alması ve toplumsal sonuçların kökeninde bireysel davranışların yer almasıdır (Cüceloğlu, 2000: 13). İletişim ve psikoloji biliminin birbirlerinden faydalanarak oluşturdukları iletişim psikolojisinde, iletişimin psikolojiyi yakından ilgilendiren konuları ele alınmaktadır (Karakuş, 2019:11).

3.2.3. Gelişim Psikolojisi

Birey, çocukluğundan yaşlılığına kadar gelişen yaşam çizgisi üzerinde birbirinden farklı gelişim dönemlerinden geçer ve bu dönemler içerisinde birbiriyle aynı olmayan fizyolojik ve psikolojik bazı özellikler gösterir. Gelişim psikolojisi önceki yıllarda bireyin sadece yetişkinlik dönemine kadar olan süreci ile ilgilenirken daha sonra bireyin anne rahmine düştüğü ilk an ve ölümü arasındaki süre ile ilgilenmeye başlamıştır. Gelişim psikolojisi bireyin sadece büyüme yıllarını değil tüm hayatını ele almaktadır.

Bireyin hayatını kısa bir şekilde sınıflandırmak gerekirse;

- Doğum öncesi dönem (ana rahminde gelişim),
- Bebeklikten ikinci yaşa kadar süren aşama,
- İlk çocukluk, 2-6 yaş aralığı,
- Son çocukluk, 7-13 yaş aralığı,
- Ergenlik ve gençlik, yaklaşık 13-18 yaş aralığı,
- İlk yetişkinlik, yaklaşık 18-40 yaş aralığı,
- Yetişkinlik, 40-65 yaş aralığı,
- Son yetişkinlik (yaşlılık), 65. yaştan ölüme kadar.

Burada sıralanan aşamalar, biyolojik ve sosyal faktörlere bağlı olarak bireysel anlamda değişebilen göreceli sınırlardan ibarettir (Bahadır, 2003).

3.2.4. Depresyon / Kaygı / Ölüm Kaygısı

Depresyon, DSM-5 dâhil pek çok kaynakta, yapılan etkinliklerden zevk alamama ve çökkünlük durumu, mutsuzluk hali, geleceğe yönelik umutsuzluk, enerji ve konsantrasyonda azalma, gereğinden fazla uyuma ve öz bakım becerilerinde azalma olarak tanımlanmaktadır (American Psychological Association [APA], 2013). Kaygı ise çoğunlukla endişe duygusu ile beraber anılmaktadır. Wisocki, Hunt ve Souza, 1993 yılında yürüttükleri bir çalışmada 28 yaşlının kendi endişe tanımlarını almışlardır ve endişeyle ilgili genel olarak “istemedi ortaya çıkması, arzu edilmeyen bir süreç, gelecekte yaşanacak bir olayla ilgili negatif yüklü çözülmeyecek düşüncesi, kaygı ve depresyon bozukluklarına neden olması ...” yanıtlarını elde etmişlerdir (Beck ve Stanley, 1997). Yine DSM-5'te de belirtildiği üzere; yaygın anksiyete bozukluğu, panik bozukluk, sosyal kaygı bozukluğu, agorafobi, özgül fobi ve ayrılma kaygısı

bozukluğu kaygı bozukluğu türlerindedir (APA, 2013). Kaygı/anksiyete bozuklukları sosyal ve mesleki işlevselliği sekteye uğratan aşırı, yoğun ve neredeyse dayanılamayacak bir korku hali olarak karakterize edilmektedir (APA, 2013).

Ölüm kaygısı ise bireyin doğumundan itibaren var olan ve hayat boyu devam eden, bütün korkuların temelinde yatan, karakter yapısının gelişiminde önem taşıyan, insanın artık var olmayacağını, kendisini ve dünyayı kaybedebileceğinin, bir hiç olabileceğinin farkındalığı sonrası gelişen bir duygudur (Kalaloğlu Öztürk, 2010). Literatürde ise kişinin ölüm veya ölme ile ilgili endişe, kaygı veya korku deneyimleri; birinin varlığını tehdit eden gerçek ya da hayali algılar tarafından oluşturulan korku, tedirgin duygu; var olmamanın yaygın korkusu ya da olmamayı yaşama korkusu; bilinçsizlikte yerleşen bir ölüm korkusu, kesin kavramsal form gelişmeden önce hayatın erken bir zamanında biçimlenen bir korku, berbat ve tamamlanmamış olan ve dilin ve hayalin dışında kalan bir korku olarak farklı şekillerde tanımlanmaktadır (Carpenito-Moyet, 2008; Moorhead, Johnson, Maas & Swanson, 2008, Christian, 1981).

3.2.5. Adli Psikoloji

Adli psikoloji son dönemlerde hızlı gelişme gösteren ve psikoloji biliminin uzmanlık alanları içerisinde yer alan bir bilim dalıdır. Psikoloji uzun dönemlerde hukuk literatüründe yer alan bir bilimdir. Adli psikoloji alanı, suçlu profilleri ve suç ve suçlara olan yoğun ilgiyle beraber hızlı gelişim göstermiştir. Psikoloji biliminin bilgi ve deneyimlerinden yararlanarak adli sistemin farklı alanlarında, giderek büyüyen konular içerisinde adli psikoloji yer almaya başlamıştır. Hukuk, adli psikiyatri ve kriminoloji alanlarının arasında yer alan adli psikoloji insan coğrafyası (human geography), klinik, gelişim ve sosyal psikoloji, sosyo-hukuki çalışmalar ve psikometri gibi çeşitli disiplinlerden de yararlanmaktadır (Carter, 2010, s.3).

3.2.6. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR), bir ruh sağlığı hizmeti olarak adlandırılabilir. Daha çok eğitim kurumları içerisinde yer alan PDR ülkemizde eğitim fakültelerinde yer aşan bir bölümdür. Aynı zamanda psikoloji biliminin alt bilimi olarak da tanımlanır. Bu bölümden mezun olan bireylere ise psikolojik danışman unvanı verilir. PDR, bireyin kendini tanıması, sorun çözmesi, karar verme becerilerini geliştirmesi ve bireyin kapasitesini kendisine uygun bir şekilde geliştirmesini sağlayan bir bilimdir. Bunların yanında çevreye sağlıklı uyum sağlanması için uzman kişiler tarafından bilimsel ve sistematik bir psikolojik yardım olarak bilinir.

3.2.7. Psikolojik İhtiyaçlar

Bireylerin temel ihtiyaçlarının ne olduğu üzerine yapılan çalışmalar uzun bir tarihe sahiptir. Bireylerin davranışları incelendiğinde ihtiyaçları doğrultusunda hareket ettikleri görülmektedir. Maslow, insan ihtiyaçlarını incelemiş ve “Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi” olarak bilinen piramidini oluşturmuştur. Bu ihtiyaçları, fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyacı, ait olma ve sevgi ihtiyacı, saygı ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı olmak üzere birbirinin üzerine kurulan toplam beş kısma ayırabiliriz. Temel psikolojik ihtiyaçlar, bireylerin hayat döngüsü içerisinde bilinçli ya da bilinçsiz şekilde karşılamaya çalıştığı ihtiyaçlardır ve bu ihtiyaçların tatmini önemli bir konudur. Öz Belirleme Kuramı’na (Self-Determination Theory) göre de insanların üç temel psikolojik ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçlar özerklik, yeterlik ve ilişkili olma olarak adlandırılır (Deci & Ryan, 1985-2002). Deci ve Ryan’ın Öz-Belirleme Kuramı, insanların bu ihtiyaçlarının tatmini ölçüsünde psikolojik bir iyi olma düzeyine sahip olduklarını öne sürmektedir. Özerklik ihtiyacı kişinin hayatındaki aktivitelerde seçme şansını ifade etmektedir. Kişinin davranışlarını belirleyebilmesi ve bağımsız olarak karar verebilmesi anlamına gelmektedir. Kişi seçme şansına sahip olduğu ölçüde bu ihtiyacı karşılanmaktadır. İkinci ihtiyaç ise yeterlik ihtiyacıdır ve kişilerin kendi kapasitelerini kullanabilmeleri sonucu ortaya çıkan bir “yeterli olma” durumudur. Başarılı bir şekilde yaptığı işlerin üstesinden gelebilen ve yaptığı işler takdir edilerek yeterliğini fark eden kişilerin bu ihtiyacının karşılandığı düşünülmektedir. Üçüncü ve son ihtiyaç ise bağlılık ihtiyacıdır ve insanların etkileşim içinde olduğu insanlara bağlı olma duygusunu ifade eder. Kişilerin bir ait olma ihtiyacı vardır ve kişiler kendilerini bazı kişi veya gruplara ait hissettiği ölçüde bağlılıkları artacaktır. Bir dine mensup olma, taraftarlık, siyasi parti sempatanı olma gibi davranışların bu ihtiyacı karşılama güdüsünden ortaya çıktığı ifade edilebilir. Self determinasyon teorisinin bağlılık ihtiyacı, Maslow’un ait olma ve sevgi ihtiyacı ile benzeşmektedir (Sarı, Yenigün, Altıncı & Öztürk, 2011).

3.2.8. Dini İnanç Psikolojisi

Ruh konusu tarihin ilk süreçlerinde felsefe biliminin bir konusu olurken, XIX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren felsefeden ayrılarak bağımsız hale gelmiş genel anlamda insanın iç dünyasını konu edinen genç bir bilim olan psikoloji meydana gelmiştir. Psikolojinin müstakil bir bilim olarak ortaya çıkışının ardından, din psikolojisi alanına giren konular araştırma konuları içerisinde yer almaya başlanmaktadır. XIX. yüzyılda psikologların dini yaşayışları incelemeye başlamalarının öncesinde; dini hayatın psikolojik yönüyle alakalı ortaya atılan düşüncelerin, yapılan yorumların yer aldığı eserlerdeki bilgi ve veriler, asıl gayeye, yani dinin ilmi geçerlilik ve değerinin ne olduğu meselesine çözüm getirmek için kullanılan vasıta olarak görülmektedir (Certel, 2014:36). Din psikolojisinin bir bilim disiplini olarak ortaya çıkması XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başlarına gitmektedir. William James, Wilhelm Wundt ve Schleiermacher gibi isimler din psikolojisinin bugünkü manada bir bilim dalı olarak kurulmasına öncülük etmektedir. Psikolojinin bir alt dalı olarak tanımlanan din psikolojisinin konusu bireyin dini yaşantısıdır.

3.2.9. Öz Saygı

Bireyler, sosyal çevresi ile etkileşim içerisinde olmuşlardır. Aile ile başlayan sosyalleşme, okul ve içinde bulunulan örgütlerle sürdürülmektedir. Bununla beraber, her bir bireyin farklılıkları ve kendilerine ilişkin öz algıları vardır (Yüner, 2018). Sosyal paylaşım içerisinde bireylerin karşılaştıkları durumlara verdikleri tepkiler, bireysel özelliklerine ve öz algılarına göre farklılaşmaktadır. Bireyin kendisine ilişkin öz değerlerinin toplamı olarak ifade edilen öz saygı, birey tutum ve davranışlarına yön vermede önemli etkiye sahiptir (Brockner, 1988; Ganster ve Schaubroeck, 1991; Rosenberg, 1965).

4. TEZ KATALOĞU

Bu bölümde 2000-2010 yılları arasında YÖK Tez Veri Tabanında “tamamlandı/onaylandı” şeklinde geçen ve yaşlı psikolojisi alanında yapılan tezlerin listesine yer verilmiştir. Bu alanda listelenen tezler yazar adı, tez adı, danışman adı, üniversite ve tez yılı şeklinde sunulmuştur.

4.1. Yayımlanan Lisansüstü Tez Listesi

Bu bölümde çalışmada ele alınan 8’i doktora tezi ve 6’sı da yüksek lisans tezi olmak üzere toplam 14 lisansüstü tezin yazar adlarına göre alfabetik listesi verilmiştir.

4.1.1. Yayımlanan Doktora Tezleri Listesi

- Alev KILIÇOĞLU, Huzurevinde ve kendi evlerinde kalan yaşlıların depresyon yaygınlığı ve risk faktörleri açısından karşılaştırılması / Danışman: Prof. Dr. Cem KAPTANOĞLU; Yrd. Doç. Dr. Çınar YENİLMEZ, Yer Bilgisi: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi / Tıp Fakültesi / Psikiyatri Ana Bilim Dalı,
- Berker DUMAN, Yaşlılık çağı depresyonu ve hafif bilişsel bozukluğu olan hastalarda öznel bellek yakınmaları ile nesnel bellek bozuklukları arasındaki ilişkinin araştırılması / Danışman: Prof. Dr. Engin TURAN, Yer Bilgisi: Ankara Üniversitesi / Tıp Fakültesi / Psikiyatri Ana Bilim Dalı,
- Eray DEMİRDİŞ, Yaşlıların rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi / Danışman: Doç. Dr. Seher BALCI ÇELİK, Yer Bilgisi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Bölümü / Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı / Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı
- Hülya ÖZTOP, Yaşlı ana-babaların yetişkin çocuklarıyla ilişkileri ve bu konudaki beklentiler: Kuşaklararası bir değerlendirme / Danışman: Doç. Dr. Muhteşem TELSİZ, Yer Bilgisi: Hacettepe Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü / Ev İdaresi ve Aile Ekonomisi Ana Bilim dalı
- Nurcan USLU, Adli psikiyatri birimine yatırılan yaşlılarda suç işlemeyi etkileyen etmenler / Danışman: Dr. Meltem EFE SEVİM, Yer Bilgisi: Sağlık Bakanlığı / İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi / Psikiyatri Ana Bilim Dalı
- Şengül GİTMEZ, Yaşlıların farklı kentsel koşullarda yaşam uyumları, tutum ve davranışları: Sosyal antropolojik açıdan değerlendirme / Danışman: Prof. Dr. Zafer İLBARS, Yer Bilgisi: Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyal Antropoloji Ana Bilim Dalı

- Zehra KALAOĞLU ÖZTÜRK, Yaşlı bireylerde ölüm kaygısı / Danışman: Doç. Dr. Lut TAMAM, Yer Bilgisi: Çukurova Üniversitesi / Tıp Fakültesi / Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı
- Zehra UÇANOK, Gelişimsel Düzenleme Modeli çerçevesinde genç yetişkin, orta yaş ve yaşlılıkta kontrol stratejilerinin incelenmesi / Danışman: Prof. Dr. Rüveyde BAYRAKTAR, Yer Bilgisi: Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Psikoloji Ana Bilim Dalı

4.1.2. Yayımlanan Yüksek Lisans Tezleri Listesi

- Ayşe ŞENTEPE, Yaşlılık döneminde temel problemler ve dini başa çıkma / Danışman: Prof. Dr. Veysel UYSAL, Yer Bilgisi: Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / İlahiyat Ana Bilim Dalı / Din Psikolojisi Bilim Dalı
- Derya ÇAKIR, 65 yaş ve üstü kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerine göre yaşlı yurtları tasarlama kriterlerinin belirlenmesi ve Diyarbakır merkez huzurevi'nde irdelenmesi / Danışman: Yar. Doç. Dr. Demet ÇETİN, Yer Bilgisi: Dicle Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / Mimarlık Ana Bilim Dalı
- Duygu PAMİR AKIN, Huzurevinde kalan yaşlılarda psikolojik kabul düzeyi ve kaygı belirtileri arasındaki ilişkiler / Danışman: Prof. Dr. Gonca SOYGÜT PEKAK, Yer Bilgisi: Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Psikoloji Bölümü / Psikoloji Ana Bilim Dalı / Klinik Psikoloji Bilim Dalı
- Fatma Hayrünisa CEVİZ, Orta yaş ve yaşlılıkta dindarlık, mistik tecrübe ve benlik saygısı / Danışman: Prof. Dr. Veysel UYSAL, Yer Bilgisi: Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / İlahiyat Ana Bilim Dalı / Din Psikolojisi Bilim Dalı
- Hande KAYNAK, Genç ve yaşlı yetişkinlerde yönerge türü, test edilme süresi ve kelimelerin somutluk düzeyinin kelime kökü tamamlama puanı üzerindeki etkisi / Danışman: Doç. Dr. Banu CANGÖZ, Yer Bilgisi: Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Psikoloji Ana Bilim Dalı / Deneysel Psikoloji Bilim Dalı
- Meliha ÇOLAK, Orta yaş döneminde psikolojik, dini inanış ve davranış özellikleri (Kayseri-Hacılar örneği) / Danışman: Doç. Dr. Ali KUŞAT, Yer Bilgisi: Erciyes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Felsefe Ana Bilim Dalı

4.1.3. Yayımlanan Makalelerin Listesi

- Fatma ARPACI, (2008). Ankara'da Huzurevlerinde Yaşayan Yaşlıların Yaşam Kalitesinin İncelenmesi. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 1(1), 1-13.
- Feyza DERELİ, Bennur KOCA, Sacide DEMİRCAN ve Neslihan TOR (2010), Bir Huzurevinde Kalan Yaşlıların Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi, Yeni Tıp Dergisi, 27, 93-97.
- Filiz ALTUĞ, Nesrin YAĞCI, Ali KİTİS, Nihal BÜKER ve Uğur CAVLAK (2009). Evde Yaşayan Yaşlılarda Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 2(1), 48-60.
- Murat SOYDAN, Saliha ALTIPARMAK ve Gülten KARADENİZ (2005). Huzurevinde Kalan Yaşlılarda Anksiyete Durumu ve İlişkili Risk Faktörleri (Bir Huzurevi Örneği). Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 8(8), 00-00.
- Mustafa KOÇ, (2002). Gelişim Psikolojisi Açısından Yaşlılık Döneminde Ruhsal Gelişim. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(12), 287-304.
- Mustafa KOÇ, (2004), Yaşlılık Döneminde Ölüm Ötesi Psikolojisi Üzerine Bir Alan Araştırması. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, VIII(1), 203-228.
- Münevver YALÇINKAYA & Aytül GÜVEN (2000). Yaşlılık Huzurevi, Depresyon ve Spor, Ege Eğitim Dergisi, 1(1),92-101.

5. SONUÇ

Çalışmamız yaşlı psikolojisi üzerine yapılan lisans üstü tezler ve makaleleri ele almıştır. Yapılan araştırma sonucunda birçok alanda yaşlı psikolojisi konulu çalışmaların olduğu görülmüştür. Yapılan çalışma kapsamında 2000-2010 yılları arasında toplam 14 lisansüstü tez ve 7 makale incelenmiş ve tezlerde nicelik olarak doktora tezlerinin (n=8) yüksek lisans tezlerinden (n=5) fazla olduğu görülmüştür. Bununla beraber aynı alanlarda makaleler de yayınlandığı (n:7) görülmektedir. Yapılan çalışmada yayımlanan tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde en çok 2010 (n=5) yıllarında yayımlandığı görülmüştür. İncelenen yayımlanmış lisansüstü tezler ve makalelerde yaşlılık ve yaşam bağlılığı, iletişim psikolojisi, gelişim psikolojisi, depresyon / kaygı / ölüm kaygısı, adli psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikolojik ihtiyaçlar, dini inanç psikolojisi ve öz saygı olmak üzere 9 farklı konunun işlendiği görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2010). *Yaşamın Anlamı*. Ankara: Alter Yayıncılık.
- American Psychological Association [APA] (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 5th edition (DSM 5). Washington, DC, American Psychiatric Association
- Bahadır, A. (2003). Din ve Gelişim Psikolojisi-I. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(15), 207-219.
- Başaran, İ. E. (1977). *Psikoloji*. Ankara: Pars Matbaası
- Başaran, İ. E. (1978). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Pars Matbaası.
- Beck, J.G. & Stanley, M.A. (1997). Anxiety disorders in the elderly: the emerging role of behavior therapy. *Behavior Therapy*, 28, 83-100.
- Brockner, J. (1988). *Self-esteem at work: research, theory and practice*. Lexington: Lexington Boks.
- Carpenito-Moyet, L.J. (2008). *Handbook of nursing diagnosis*. Philadelphia: Lippincott, Williams and Wilkins.
- Carter, D. (2010). *Forensic psychology: A very short introduction*. New York: Oxford University Press.
- Certel, H. (2014). *Din Psikolojisi*. Isparta: Berikan Yayınevi.
- Christian, J. L. (1981). *Philosophy: An introduction to the art of wondering*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Cüceloğlu, D. (2000). *Yeniden İnsan İnsana*. 22. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Deci, E.L. & Ryan, R.M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-determination in Human Behavior*, Plenum Press, New York.
- Deci, E.L. & Ryan, R.M. (2002). *Handbook of Self-Determination Research*. Rochester, NY: Univ. Rochester Press.
- Evliyaoğlu, G. (1987). *İletişim Psikolojisi Psikolojik İletişim*. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Ganster, D. C. & Schaubroeck, J. (1991). Work stress and employee health. *Journal of Management*, 17(2), 235-271.
- Kalahoğlu Öztürk, Z. (2010). *Yaşlı Bireylerde Ölüm Kaygısı*. Uzmanlık Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Karakuş, F., Z. (2019). *İletişim Psikolojisi Açısından Selam*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Küçük, A. (2020). *Sosyal Aktivite Programının Huzurevi Sakinlerinin Otonomisi ve Yaşama Bağlılığına Etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Moorhead, S., JOHNSON, M., MAAS, M.L. & SWANSON, E. (2008). *Nursing outcomes classification (NOC)*. St. Louis, MO: Mosby Elsevier.

- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. New Jersey: Princeton University Press.
- Sarı, İ., Yenigün, Ö., Altıncı, E. E. & Öztürk, A. (2011). Temel psikolojik ihtiyaçların tatmininin genel öz yeterlik ve sürekli kaygı üzerine etkisi (Sakarya Üniversitesi spor yöneticiliği bölümü örneği). *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 149-156.
- Scheier, M. F., Wrosch, C., Baum, A., Cohen, S., Martire, L., Matthews, K. A., Schulz, R. & Zdzienicka, B. (2006). The Life Engagement Test: Assessing Purpose in Life. *Journal of Behavioral Medicine*, 29(3), 291-298.
- Uğur, E. ve Akın, A. (2015). Yaşam Bağlılığı Ölçeği Türkçe Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 4(2), 424-432.
- Yin, R. K., (2002). *Case Study Research (Design and Methods)*. Third Edition, California: Sage Publication.
- Yüner, B. (2018). Örgüt Temelli Öz Saygı ile Duygusal Örgütsel Bağlılığa İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(4), 777-799.